

דבר הלכה מאת מורינו הגר"נ אייזנשטיין שליט"א מרא דאתרא מעלות דפנה י-ם

פרשת מקץ-חנוכה תשע"ח

להערות, פקס: 0722777203, או ל: dvarhalacha613@gmail.com.

=====

שאלה: האם צריך לשהות על יד הנרות, בכל משך זמן חיוב ההדלקה?

תשובה: מי שמדליק בחוץ, לא צריך להמתין לפני הנרות עד גמר זמן חיוב ההדלקה, ו"פרסום הנס" מתקיים לו בעת ההדלקה עצמה.

אך מי שמדליק נרות בתוך הבית (כגון בשעת הסכנה), יש להסתפק אם צריך לשהות על יד הנרות במשך זמן החיוב. ויש לציין, שמנהג הנשים שלא לעשות מלאכה במשך זמן חיוב הנרות, תקף גם אם אינן נמצאות על יד הנרות.

Question: does one need to stay by the Chanukah candles during the time they're lit [i.e. the time he's obligated to have them lit] ?

Answer: a person lighting outside doesn't need to be there for the whole time, and the Pirsumey Nisa is fulfilled by the lighting itself.

On the contrary, a person lighting inside his house and bnei besoi might need to be there during the time the candles need to burn.

It should be noted that the Minhag for woman not to do Melachah during the time the candles are lit is valid even if they are not next to the candles.

----- ד ב ר ח ה -----

'פרסומי ניסא' בעת ההדלקה עצמה

[א] הנה הביאור הלכה (תרעא, ז ד"ה ויש) דן בהדלקה בבית הכנסת, האם מעכב שיהיו שם עשרה בני אדם בעת ההדלקה. וז"ל, ולענ"ד פרסומי ניסא דחנוכה אינו תלוי כ"כ בזה, דעצם הדלקה הוא בכלל פרסום הנס, ודומיא דמאי דאמרינן בגמרא נר חנוכה וקידוש היום נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא, ולא אשכחן חד דאמר דוקא כשיש בי עשרה בשעת הדלקה. אלא ודאי, דעצם הדלקה שציוו חכמים על כלל ישראל, הוא נקרא פרסום הנס, ונהי דהדלקה זו של ביהכ"נ הוא אינו מצד תקנ"ח, רק ההנהגה שהנהיגו כל ישראל כדי לפרסם הנס ברבים כו', הרי עי"ז ג"כ יתפרסם הנס כשיבואו אח"כ כל הקהל בביהכ"נ ויראו נרות המנורה דלוקין עכ"ד.

ומבואר שעצם פעולת ההדלקה, נחשב ל"פרסום הנס".

וכיוצ"ב מבואר בביאור הלכה (תרעג, ב ד"ה אם) לגבי ההלכה ש"כבתה אין זקוק לה", וז"ל דמה שאמרו אינו זקוק לה, היינו אפילו כבו כולם, דלא בעינן פרסומי ניסא רק בעת ההדלקה עכ"ד.

[והאמת ש"פרסומי ניסא" לא מוכרח להיות פרסום לרבים, שהרי גם ד' כוסות בליל הסדר הוא ג"כ משום פרסומי ניסא, וזה מתקיים לאדם ביחידות בתוך ביתו. וראה בביה"ל (תרעא, א ד"ה ואפילו) שדימה ביניהם לגבי דין צדקה לעני ע"ש].

'פרסומי ניסא' למי שמדליק בתוך ביתו

[ב] אך אדם שמדליק בתוך ביתו (כגון בשעת הסכנה), כותב המשנ"ב (תרעב, יא) שיכול להדליק בדיעבד עד עלות השחר בברכה, אבל זה רק בתנאי שבני הבית נעורים, אבל אם הם ישנים לא יברך אלא ידליק בלא ברכה, כי צריך פרסום הנס. [ואכן אם בא לביתו קודם עה"ש ומצא את בני ביתו ישנים, כותב המשנ"ב (שם) שנכון שיקיצם כדי שיוכל להדליק בברכה].

ומבואר, שהדלקת נר חנוכה, עצם ההדלקה הוא פרסומי ניסא, וניתן להדליק על סמך שיבואו אח"כ עוברים ויראו את הנרות, ולא כן לגבי הדלקה בתוך הבית, שאז עיקר הפרסום הוא לבני ביתו, ולכן צריך שיהיו ערים.

'פרסומי ניסא' למי שמדליק בחלון

[ג] ומסתבר שגם מי שמדליק בחלון (כגון דר בעליה שאין לו פתח פתוח לרה"ר – עי' שר"ע תרעא, ה, או בשעת הסכנה וכדו' - עי' משנ"ב תרעא, לח), דינו כמדליק בחוץ.

'פרסומי ניסא' למי שנמצא בין הגוים ומדליק רק לעצמו

[ד] ויש לציין לשיטת הריא"ז (שבת פ"ב) שכותב וז"ל, ונראה בעיני שאם היה עומד בין הגוים, אע"פ שאין לו בית לעצמו ולא פתח לעצמו, חייב להדליק נר לעצמו, ואף על פי שאשתו מדלקת בביתו, שהרי אין הנס מפורסם אצלו, ואינו רואה נר חנוכה לברך עליו בין הגוים אם לא ידליק הוא לעצמו עכ"ד.

ועפ"ז כותב השעה"צ (תרעב, יז) בשם החמד משה, שאם שכח או נאנס ולא הדליק עד שישנו כל בני ביתו ולא יכול להקיצם, מ"מ ידליק ויברך. והטעם הוא "דאם יכול לפרסם ההדלקה בפני רבים יותר עדיף, אבל אי ליכא אנשים, בשביל זה לא יבטל המצוה".

ולפי שיטה זו מבואר, שגם בהדלקה בפנים, לא מעכב בדיעבד אם לא יתפרסם לאחרים, וניתן לברך על סמך הפרסום של המדליק עצמו.

ולמעשה לגבי הדלקה בפנים, מסיק המשנ"ב שספק ברכות להקל, ומכל מקום מי שרוצה לנהוג כוותיה אין מוחין בידו.

מנהג הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות

[ה] והנה השו"ע (תרע, א) כותב, שנוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. וכותב המשנ"ב (שם, ד) שהכונה "בעוד שהנרות דולקות בביתו, כדי להכיר שאסור להשתמש לאורה והוא כחצי שעה". ובא לאפוקי נרות של בית הכנסת, אבל גם אם אינם נמצאות על יד הנרות [של עיקר החיוב של ביתו], כגון מי שמדליק בחוץ, ג"כ אסורות במלאכה.

נרות חנוכה על כסא, ויש שם גם דבר היתר, האם דינו כ'בסיס לאסור והמותר'?

[ו] ואגב נציין כאן בקצרה: שמי שמדליק נרות חנוכה על כסא או שולחן וכדו', שגם אם יניח על הכסא איזה דבר היתר, מאחר ועיקר היעוד של הבסיס הוא לצורך הנרות, דינו כ'בסיס לדבר האסור' שאסור בטלטול גם אחרי שכבו הנרות. ונרחיב בזה בעז"ה בשבוע הבא.